

Salsa!.doc

3

JAARGANG 1 | DEC 2005
DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

NIEUWSBRIEF VAN DE VRIENDEN VAN HET LEUVENS STADSARCHIEF

Een logo voor SALSIA!

Eerder dit jaar vroeg SALSIA! de studenten reclamekunst aan de Leuvense stedelijke academie om een logo te ontwerpen dat de herkenbaarheid van de vriendenkring moet stimuleren. Uiteindelijk werd het ontwerp van Adina Balog gekozen en verder uitgewerkt tot een nieuw letterlogo dat we met de nodige fierheid in deze editie van SALSIA!.doc lanceren. Het kersverse SALSIA!-logo is helemaal geworden wat het moest zijn. De dynamiek in het logo gaat helemaal mee in de filosofie achter de naam SALSIA!: er zit schwing in het archief!

De laatste nieuwsbrief van dit jaar biedt alweer een interessante blik op wat u zoal in het stadsarchief kan aantreffen. Dat de Sint deze dagen 's nachts weer over onze daken waart is ook ons niet ontgaan. Uiteraard deed hij dat in het verleden ook al, zoals een artikel uit de *Journal des Petites Affiches* uit 1971 laat zien. Het Vlaams Centrum voor Volkscultuur beantwoordt voor ons de vraag hoe multicultureel de Sint al is.

Met de collectie *Journal des Petites Affiches* gaat het overigens zeer goed. In een korte uiteenzetting over het digitaliseringsproject dat werd opgestart, leest u hoe u voortaan in het archief makkelijker en veiliger met deze kranten aan het werk kan.

In de rubriek 'Uit goede bron' wordt voor deze editie de magie van de schepenbankregisters onder de loep genomen. Het historisch belang van deze registers is onmiskenbaar. Alhoewel er zowat dagelijks in de leeszaal in gegrast wordt, is dit omvangrijke onderdeel van het oud archief nog voor een groot stuk onontgonnen terrein. Een schatkamer die meer dan vierhonderd jaar grote en kleine Leuvense én Brabantse geschiedenis bewaart, verbergt zonder twijfel nog vele geheimen.

Gilbert Huybens deed heel wat geïnteresseerde SALSIA!-leden afzakken naar de tentoonstelling van het muziekfestival *Leuvense stadsklanken uit de 16de eeuw*. In navolging van deze begeisterende nocturne, is er nu van zijn hand een relaas van een muzikale ontdekking die enige tijd geleden in het archief werd gedaan.

Ook SALSIA!.doc ontkomt niet aan de 'lijstjesdrang' die tegenwoordig een jaar uitwuilt. In 'Collectie in de kijker' overlopen we de verschillende aanwinsten in het archief van het afgelopen jaar. Ook de man of vrouw in de straat blijkt vaak over grote en kleine Leuvense pareltjes te beschikken. Zo komen onverwachts mooie stukken in het archief terecht.

Wij halen binnenkort onze kerstbomen binnen en maken alvast een afspraak voor de volgende SALSIA!.doc die u mag verwachten in maart 2006.

ELKE ABBELOOS

salsa!

samen actief voor het leuvens stadsarchief

I N H O U D

Een logo voor SALSIA!	1
Rubriek: Oude kranten vertellen	2
Digitaal bladeren in Leuvense kranten	3
Rubriek: Uit goede bron	4
Rubriek: Collectie in de kijker	6
Colofon en praktische informatie	8
Activiteiten van Salsa! vzw	8

OUDE KRANTEN VERTELLEN

Hij komt, hij komt... maar bij wie en hoelang nog?

Sint-Niklaas

GEEF UW KINDEREN NUTTIGE GESCHENKEN

Aanlokkelijk speelgoed, perfect van uitvoering en vernuftig in elkaar gezet doet zelfs volwassenen hun ogen uitkijken. Elk groot warenhuis heeft sinds verschillende weken een grote ruimte beschikbaar gesteld om de laatste snuffjes inzake « speelgoed » uit te stallen.

Mechanische auto's, treinen, bulldozers, alles rijdt, draait en pufft als echte machines. Poppen kunnen lopen, rolschaatsen, fietsen en zingen. Ze maken bovendien hun luier werkelijk nat, hun gezichtje plooit zich droevig als ze huilen en staat vrolijk bij het lachen. Tussen al dat moois wandelen ouders, tantes en ooms met een goed gevulde beurs en zijn er als de kippen bij om toch maar het allernieuwste voor hun lievelingen uit te zoeken.

Hoeveel echter van dat dure speelgoed ligt na korte tijd niet in een hoek, omdat de kinderen er niet meer naar omkijken. Het is allemaal zo mooi, zo echt dat het in het geheel niet tot de verbeelding van de kinderen spreekt en daarom dan ook gauw begint te vervelen. Hoe dikwijls maakt een peuter zijn pakje niet ongeduldig open, haalt er een prachtig speelgoed uit en schuift het na vijf minuten weg om vervolgens uren lang met de lege doos te spelen? In die doos zit iets, een huisje of een boot misschien, maar iets dat spreekt tot zijn verbeelding, iets dat zijn hersens in werking stelt. Te perfect speelgoed zegt weinig of niets tot het kind. De kleuter hecht zich haast altijd aan een oud, onogelijk pluche lappenpop, waarmee hij stijf in zijn armpjes gedrukt gaat slapen, dat hem troost als hij verdrietig is, en waarbij hij toevlucht zoekt op elk uur van de dag of de nacht.

Al spelende ontwikkelt de kleuter zich. Hoe meer hij er zijn gedachten bij gebruiken moet, hoe beter het is. Een auto, net als die van papa, of een politiewagen met sirene en blauw flikkerlicht, is wel heel mooi, maar draagt niets bij tot de ontwikkeling van het kind. Het ziet er immers genoeg op straat.

Er zijn toch zoveel andere spelen waaraan het kind zelf kan werken, zijn handigheid op proef stellen, zijn geduld en doorzettingsvermogen oefenen. Komt het voor moeilijkheden te staan, dan zal één van de ouders even helpen zodat het zelf weer verder kan. Als het kunststuk voltooid is, zal het echt gelukkig met zijn zelfgemaakt speelgoed zijn.

Voor de kleintjes vanaf drie jaar is het eeuwen-oude blokkenspel, alhoewel nu kleurig en gemoderniseerd, nog steeds ideaal om te bouwen en van alles in elkaar te zetten. Ook kunnen ze met een bont gekleurd mozaïek of dikke kralen, op een hiervoor bestemd plankje decoratieve vlakverdelingen of plaatjes namaken, ofwel hun eigen fantasie botvieren.

De kinderen van de eerste klas lagere school, hebben plezier in het rekenen met plasticen cijfers op platen, waar de sommetjes op leuke manier voorgesteld zijn. Ook magnetische, hel-gekleurde letters,

hen, door het eigenhandig vormen van woorden, op prettige wijze lezen.

Verskillende gezelschapsspelen scherpen het denken, het vlug reageren en rekenen. Het overbekende maar steeds hernieuwde lottospel leert planten, bloemen, dieren, verschillende merken van auto's en verkeerregels kennen. Modern is het vragen en antwoorden spel. Elektrische lichtjes gaan branden wanneer het antwoord juist is.

Jong en oud stelt belang in min of meer ingewikkelde konstruktiespelen. Ze gaan van het in elkaar zetten en plakken van eenvoudige huisjes, villa's, boten en vliegtuigen, tot het konstrueren, altijd volgens plan, van zeer ingewikkelde zeilschepen, zeestormers en sportwagens, zelfs van maanraketten.

Een goed stuk speelgoed hoeft niet bepaald een uiterst natuurlijke en fantasische uitvoering te zijn, maar vooral iets dat bijdraagt tot de ontwikkeling van het kind. Een goed geïllustreerd boek, zolang het niet gaat over moord en doodslag, zal hier ook een steentje toe bijdragen.

In geen geval wapens. Het doet steeds pijnlijke aan kinderen met wapens, ze mogen dan nog ongevaarlijk zijn, te zien spelen. Er is reeds genoeg wapengeweld in de wereld, dat we onze kinderen de lust tot het vechten niet moeten meegeven in hun leven. Sommige kinderen houden daarvan maar we moeten ze daar niet involgen.

Mogen deze enkele beschouwingen U leiden bij het uitkiezen van nuttig en leerszaam speelgoed voor uw kinderen bij het aanstaande Sint Niklaasfeest.

— 2 —

De reclamefolders met het nieuwste speelgoed vallen van jaar tot jaar vroeger in onze brievenbus en Sinterklaas en de kerstman moeten al een tijdje hun activiteitenperiodes op elkaar afstemmen om van oktober tot eindejaar een maximaal commercieel effect te ressorteren. Tegelijk is het Sinterklaasfeest ondertussen slechts één van de momenten op een jaar waarop kinderen speelgoed of cadeaus krijgen. Als (groot)ouder staat u wellicht af en toe stil bij de vraag hoelang de goedheilig man uit Spanje nog bestand is tegen zoveel commercieel geweld. Heeft Sinterklaas nog een toekomst? In recent onderzoek van het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw naar de beleving van eindejaarsfeesten bij Vlamingen en allochtonen wordt geruststellend geconcludeerd dat Sinterklaas een heilige van het taai type is. Het volksfeest van 6 december is nog een lang leven beschoren; ook al omdat de Sint voor kinderen met een allochtone achtergrond steeds minder een onbekende blijkt te zijn.

Uit een enquête die eerder dit jaar in samenwerking met de cultuurdienst van de stad Turnhout gehouden werd (cf. www.festcultuur.be), blijkt dat 95% van de ondervraagden met een christelijke/westerse affiniteit al eens Sinterklaas gevierd heeft. Het centrale onderdeel van het

no 46

S A M E D I 27 NOVEMBRE 1971

153e ANNÉE
J A A R

JOURNAL DES PETITES AFFICHES

SEBDOMADAIRE DE L'ARRONDISSEMENT DE LOUVAIN

PRIX — PRIJS
5 FRANCS

WEEKBLAD VOOR HET ARRONDISSEMENT LEUVEN

Uitgever: VAN LINTHOUT, Dieste straat 26, Leuven
Telefoon: 211.23 — Postboekrekening: nr. 5583.12

Uitgever: VAN LINTHOUT, Dieste straat 26, Louvain
Teleph. : 211.23 — Compté Chèques Post. : 5583.12

feest is thuis het zetten van de schoen op de vooravond van 6 december en op school of elders vooral het krijgen van snoepgoed. Uit een enquête die in 2003 gehouden werd bij islamitische meisjes in Borgerhout (cf. www.matariki.be - onderzoeken) blijkt dat 62% van hen het jaar voordien Sinterklaas gevierd had. Deze kinderen kennen de Sint vooral via de school, het verenigingsleven of het buurtwerk. Thuis komt hij zo goed als nooit en slechts 6% van hen heeft al ooit zijn schoen gezet. Maar de appreciatie voor de Sint en zijn feestdag is ook bij hen enorm groot. 60% van de Borgerhoutse moslimmeisjes omschrijft de naamstag van de heilige Nicolaas wel als een zuiver christelijk feest en ziet daar de reden dat hij thuis amper over de vloer komt. Uit vergelijkbaar onderzoek in Nederland blijkt dat daar een kwart van de Marokkaanse ondervraagden en 1/8 van de Turkse thuis iets doen met Sinterklaas.

En als we het toch over Nederland hebben: bij het onderzoek in Turnhout zijn ook een aantal in Vlaanderen wonende Nederlanders ondervraagd. Daarbij blijkt dat de traditionele verschillen tussen beide delen van ons taalgebied (ook) inzake het Sinterklaasfeest gehandhaafd blijven. Bij onze noorderburen komt hij één dag vroeger. Ze eten veel meer chocoladeletters en pepernoten dan wij. En ook tradities zoals het schrijven van een gedichtje dat bij het pakjes opendoen (in een gelote volgorde) wordt voorgelezen, worden in ere gehouden. Nederlanders die zich in Vlaanderen zijn komen vestigen (de villa-wijken in de grensregio's) blijven verknocht aan deze noordelijke eigenheden rond het Sinterklaasfeest. In dat opzicht zijn Nederlandse immigrantenkinderen dus een stuk minder geïntegreerd dan moslimjongeren.

Gevraagd naar de toekomst van het sinterklaasfeest antwoordt 87% van de in Turnhout ondervraagden (zowel met autochtone als met allochtone achtergrond) zonder aarzelen dat hij in 2050 nog altijd zal bestaan en even kwiek en gul over de daken zal rijden. Misschien dat hij tegen die tijd ook al heel wat moslimhuizen niet meer stilletjes voorbij zal rijden. Maar voor de Nederlanders in Vlaanderen zal hij dan wellicht nog altijd een dagje eerder het dak op moeten.

KATRIJN D'HAMERS, VCV vzw

Digitaal bladeren in de Leuvense kranten

Iedereen die in het stadsarchief ooit kranten heeft bestudeerd, weet hoe tijdrovend dit wel kan zijn. Doorgaans heeft men geen concrete datum en is men dus verplicht om de kranten pagina per pagina door te nemen. Een ambitieus project van het stadsarchief brengt hierin echter verandering...

Zoals bekend bezit het stadsarchief van Leuven een rijke en boeiende collectie lokale pers uit de 19de en de 20ste eeuw. Het stadsbestuur had destijds een abonnement op de belangrijkste Leuvense dag- en weekbladen en vond het gelukkig ook zinvol om de oude jaargangen te bewaren. De kranten werden ingebonden en kwamen uiteindelijk in het stadsarchief terecht.

Uiteraard kan de lokale pers ons heel wat informatie bieden. Elke editie van de *Journal des Petites Affiches* is immers gevuld met kleine nieuwsberichten en bovendien geven de talrijke advertenties en aankondigingen een mooi beeld van het sociaal en economisch leven in de stad. Ideologische spanningen en politieke conflicten kunnen we dan weer beter volgen in de partijgebonden pers zoals *Het Vaderland* (katholiek), *De Volkswil* (socialistisch) of *De Vrijheid* (liberaal).

Deze schat aan informatie is echter in gevaar! Krantenpapier is immers heel kwetsbaar en gaat door het veelvuldig en intensief gebruik geregeld scheuren. Bovendien werden de meeste ingebonden kranten tijdens een vorig digitaliseringsproject zomaar losgesneden zodat de volgorde van zo'n krant in de leeszaal steeds gevaar loopt.

Om onze Leuvense perscollectie naar de toekomst toe veilig te stellen, startte het stadsarchief eind 2004 met een project rond de digitale ontsluiting van alle lokale kranten. De bedoeling van dit ambitieuze project gaat verder dan de mogelijkheid om alle pagina's van een krant op een computerscherm te bekijken. De gemaakte scans worden immers omgezet naar pdf-bestanden zodat de leeszaalbezoeker vrij kan zoeken in de tekst van verschillende dag- en weekbladen, en dit over een lange periode.

Een eerste proefproject is inmiddels door de firma ACMIS nv uit Schoten afgerond. Voortaan kan men in onze leeszaal digitaal grasduinen in de *Journal des Petites Affiches* uit de periode tussen 1835 en 1908.

De resultaten zijn in elk geval veelbelovend. Wanneer deed de auto zijn intrede in Leuven? Wat is de oudste vermelding van een frituur? Vonden er in de stad ooit rellen plaats tijdens de militieloting? Wanneer werd Leuven bezocht door een circus met olifanten? Het zijn slechts enkele vragen die we dankzij de digitaal ontsloten kranten wellicht in een recordtijd kunnen beantwoorden.

Het project heeft duidelijk een dubbel voordeel. De onderzoeker vindt veel sneller de gezochte informatie en de kwetsbare kranten hoeven het depot niet meer te verlaten. Uiteraard betreft het hier een meerjarenplan en de komende jaren zal het stadsarchief nog werken aan de verdere digitalisering van de *Journal des Petites Affiches* tot 1971 en de ontsluiting van onze politieke pers uit de 19de eeuw. We houden u vanzelfsprekend via deze nieuwsbrief op de hoogte.

PIET VELDEMAN

Uit goede bron

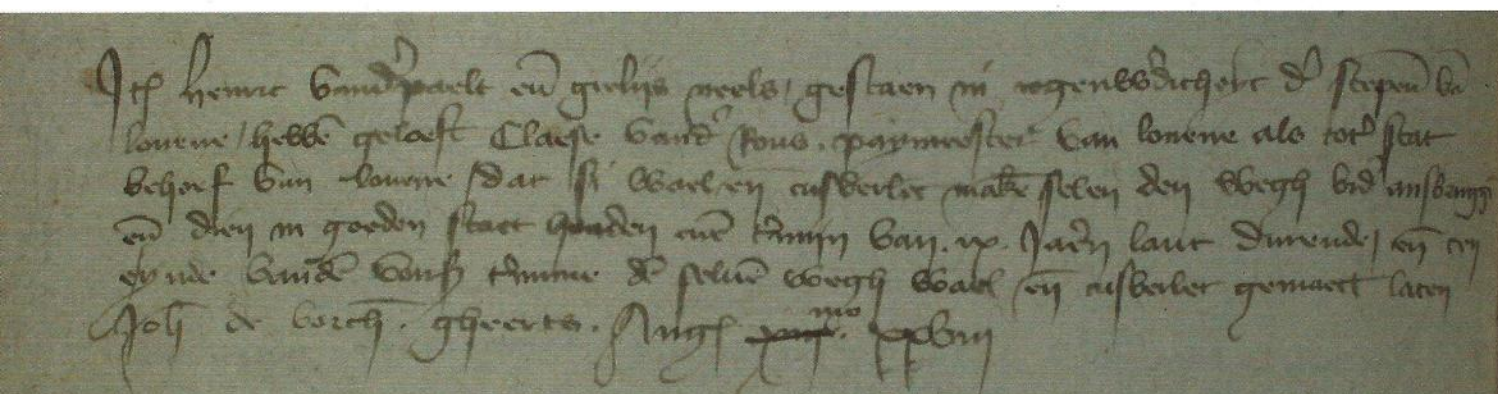
De Leuvense schepenbankregisters, een schatkamer voor de Brabantse geschiedenis

Van het oud archief (1164–1795) van Leuven zijn de registers van de schepenbank het meest omvangrijke en meest geraadpleegde deel. Zowel voor genealogen als voor wetenschappelijke vorsers uit diverse vakgebieden bevatten de akten van deze rechtbank een schat aan informatie.

Het tijdstip waarop de eerste schepenen in Leuven verschijnen is onduidelijk. Volgens archivaris Joseph Cuvelier komt een verwijzing naar hun bestaan voor in een document uit 1131. Toch meent hij dat we pas vanaf het midden van de 12de eeuw zekerheid hebben over de aanwezigheid van een schepenbank. Vanaf 1160 rees de vraag vanuit verschillende plaatsen uit het Brabantse om onder dezelfde regeling te mogen leven als de Leuvenaars. Dergelijke aanvragen verwijzen impliciet naar

schepenregisters en van de processtukken die door de partijen werden ingeleverd. Op verzoek van de partijen dienden zij allerlei afschriften, uittreksels en expedities te bezorgen. Voor de uitvoering van dit omvangrijke takenpakket hadden de secretarissen een aantal ondergeschikte klerken. Elk van de drie schrijfkamers bestond in de loop van de 16de eeuw uit twee secretarissen en vijf klerken. Verder bestond de schepenbank nog uit een deurwaarder, stadsboden, vorsers (gerechtshouders) en procureurs.

strafzaak te beslechten met een voor de partijen bindende uitspraak. Deze jurisdictie van de schepenen strekte zich uit in eerste aanleg, in hoger beroep en ten hoofde. De Leuvense schepenbank was dus in de eerste plaats een gewone rechtbank die kennis nam van alle burgerlijke vorderingen en strafzaken. Als rechtbank in hoger beroep nam ze kennis van de voorzieningen tegen de vonnissen van de rechtbanken van een aantal heerlijkheden die rondom de stad gelegen waren. De be-

de aanwezigheid van reeds functionerende instellingen in Leuven, waaronder een schepenbank als kern van de stedelijke rechtsvorming. De oudst bewaarde schepenprotocollen dateren van 1362.

De schepenbank bestond uit zeven schepenen, benoemd door de hertog en aanvankelijk enkel gerekruteerd uit de adellijke klasse. Vanaf de 13de eeuw stelden de schepenen zich onafhankelijker op en gedroegen ze zich meer als stedelijke vertegenwoordigers. De belangrijkste ambtenaren van de schepenbank waren de secretarissen. Hun voornaamste taak was het vele schrijfwerk. Zij stonden ook in voor het bewaren van de

Aanvankelijk was er slechts één schepenbank. Door de stijging van het werkvolume werd de schepenbank in 1362 gesplitst in twee kamers. Rond 1399 kwam er nog een derde bij. Elke schepenbank had zijn eigen griffie en dus ook zijn eigen register. Gemiddeld noteerde elke schepenbank ca. 300 akten per jaar. Over een periode van 433 jaar komt dit neer op ca. 390.000 akten.

De bevoegdheid van de Leuvense schepenbank kunnen we opsplitsen in de eigenlijke (burgerlijke en criminele) rechtspraak en de oneigenlijke of vrijwillige rechtspraak. De eigenlijke rechtspraak betreft de bevoegdheid om een geschil of

voegdheid ten hoofde bestond uit het feit dat lagere rechtbanken bij de Leuvense schepenbank advies konden inwinnen. In totaal kwamen een 400-tal rechtbanken ten hoofde bij de schepenbank van Leuven.

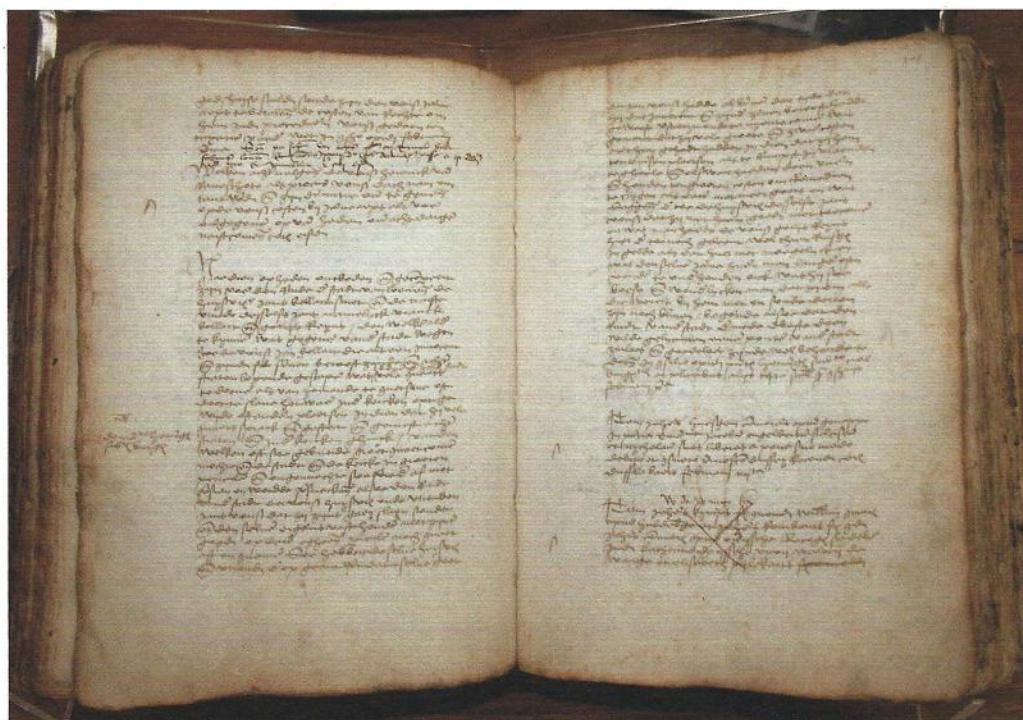
Bij de vrijwillige rechtspraak deden de partijen beroep op de schepenbank om bepaalde rechtshandelingen te bekrachtigen, om bepaalde maatregelen te nemen of bepaalde machtigingen te verkrijgen. Deze schepenakten van de oneigenlijke rechtspraak hadden de waarde van een authentieke akte en waren uitvoerbaar in het ganse hertogdom Brabant. De meest voorkomende rechtshandelingen waren:

de verkoop van onroerende goederen, ver-
cijnzingen of verpachtingen, betalingsbe-
loften, ontvoogdingsverklaringen, boedel-
beschrijvingen, aanvragen tot het poorters-
chap en testamenten. Daarnaast bevatten
de schepenbankregisters nog een heel
aantal geïsoleerde akten zoals bijvoorbeeld
over het eedgeld van een vroedvrouw, een
opdracht voor het maken van een schilderij
waarbij heel nauwkeurig gespecificeerd
wordt welke afmetingen het schilderij
moet hebben en wat de schilder moet
schilderen, een opdracht voor het hergieten
van een gebarsten klok in de Sint-Pie-
terskerk, een omkopingschandaal, een
vraag tot collocatie van een echtgenoot.

Niet alleen Leuvenaars maakten gebruik
van de Leuvense schepenbank ter be-
krachtiging van hun rechtshandelingen.
Ook inwoners van andere Brabantse ste-
den lieten omwille van het prestige van
de Leuvense schepenen hun rechtshande-
lingen hier registreren.

Deze protocollen met de vrijwillige recht-
spraak zijn dan ook van uitzonderlijk be-
lang en dit niet alleen voor de studie van de
geschiedenis van de Leuvense instellingen
en verenigingen en de Leuvense universi-
teit, maar ook in multidisciplinair verband.
Volkscultuur en taalkunde zijn geïnteres-
seerd in de benamingen en terminologie
voor realia uit de gewone middeleeuwse
leefwereld; en ook de toponymie, de antro-
ponymie of persoonsnaamkunde en de ge-
nealogie vinden hier vaak materiaal naar
hun gading.

Helaas is de lectuur van de schepenregis-
ters niet zo eenvoudig. Door hun vorme-

lijke kenmerken zoals de Latijnse of Mid-
delnederlandse schrijftaal, de stenografische
notatie en de paleografische proble-
men zijn de schepenregisters niet erg
toegankelijk voor het grote publiek. De
grootste hinderpaal voor een vlotte en
treffekere raadpleging van de schepenre-
gisters vormt evenwel het ontbreken van
volledige indices. Tussen de 16de en de 18^{de}
eeuw zijn in opdracht van het stadsbe-
stuur indices vervaardigd op de protocol-
len. Deze repertoria zijn echter onvolledig:
zij behandelen telkens maar een bepaalde

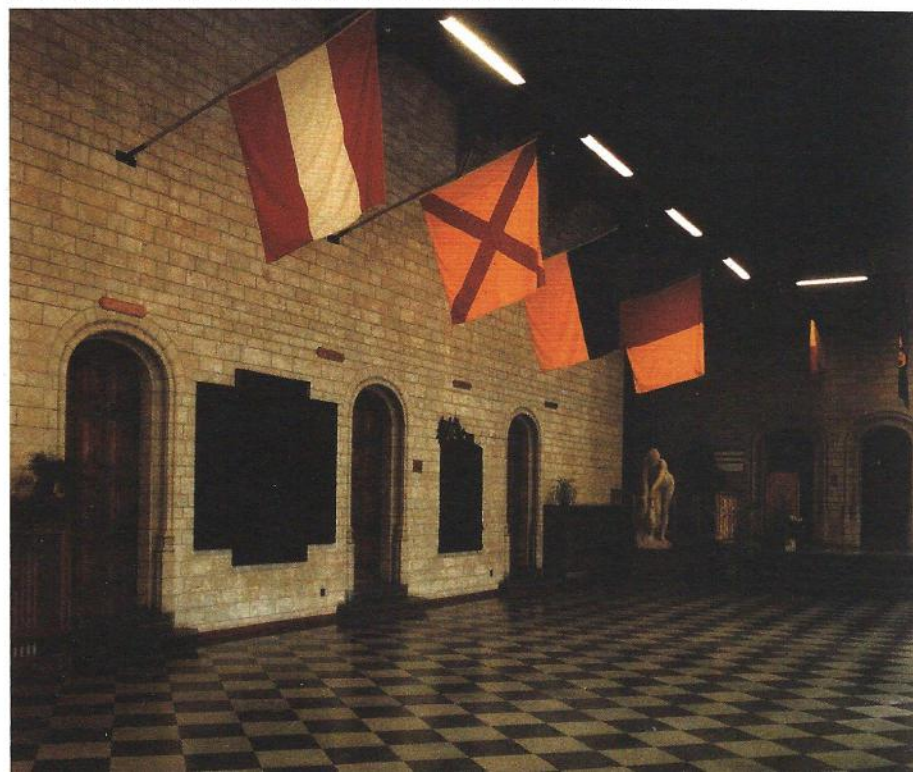
periode en bovendien nemen zij slechts
gedeeltelijk informatie uit de akte over.
Verder is het verwijzingssysteem naar de
akten in de registers vrij gebrekkig en
wordt vaak de verkeerde schrijfkamer op-
gegeven. Daarenboven waren de registers
nog niet gefolieerd, zodat men toch nog
een heel register moet doornemen om de
betreffende akte te vinden.

In de 19de en 20ste eeuw hebben ook enkele
genealogen zich gewaagd aan de opmaak
van een aantal repertoria. Deze indices zijn
wel iets nauwkeuriger maar behandelen
ook telkens maar een bepaalde periode, en
schenken doorgaans alleen maar aandacht
aan de genealogische informatie die in de
akten vervat zit. Verdere vormelijke en in-
houdelijke informatie is niet geïndexeerd.

Het stadsarchief droomt ervan om via aan-
gepaste hard- en software en de inzet van
vele geduldige handen een grootschalig
ontsluitingsproject te kunnen opzetten
waarbij de 390.000 akten van de Leuvense
schepenbank getranscribeerd en geïn-
dexeed zouden worden. Met zo'n project
zou een ware schatkamer voor de Leuvense
en Brabantse geschiedenis toegankelijk
gemaakt worden. Gezien het kostenplaatje
het budget van het stadsarchief in hoge
mate overstijgt, zal het echter wachten zijn
tot een weldoende mecenas deze droom in
een reële mogelijkheid omzet.

MARIKA CEUNEN

De drie deuren in het stadhuis leidden eertijds naar de clercken cameran of schrijfkamers.

Nieuw in het stadsarchief

In de eerste plaats heeft het stadsarchief als doel het bewaren van de archieven van het stadsbestuur. Toch kan u in het archief voor veel meer terecht dan alleen de stadsadministratie. De vele collecties die bewaard worden zijn daar een mooi voorbeeld van. Ook de burger beschikt vaak over materiaal dat het Leuvens verleden een gezicht geeft, en weet hiermee de weg naar het archief te vinden. Zo konden de laatste twaalf maanden alweer enkele interessante documenten aan het stadsarchief worden toegevoegd. Een overzicht van deze aanwinsten.

De perscollectie werd aangevuld met een schenking van nummers van het Leuvens sluikeblad *Vrij volk*, verschenen tussen 17 augustus 1945 en 5 oktober 1946. Tevens bezorgde deze schenker, die anoniem wenst te blijven, het archief een exemplaar van *De hel van Breendonck. Herinneringen*. (Frans Fischer, Brussel).

Ook van het literaire verleden van de stad viel het archief een aantal aanwinsten te beurt. Herman Alloing schonk enkele werken van zijn grootvader Jan Remy Alloing, ook bekend als Meesteremy uit Wijgmaal. Marcel Dujardin overhandigde een aantal publicaties van de redrijkerskamer *Het Kersouwken*, evenals een werk van *Het taal- en letterlievend studentengenootschap der katholieke hogeschool van Leuven* [...], van de *Maatschappij der Nederduitsche burgerskring* en van de *Koninklijke Toneelmaatschappij De Morgenster*. Daarnaast bevatte deze schenking nog het overlijdensregister van het militair hospitaal te Vlierbeek uit de periode 1809–1810, en een plattegrond van het stedelijk kerkhof.

SALSA!-bestuurslid Mark Mellaerts schonk een register met rekeningen van de Sint-Michielskerk uit de periode 1740–1795.

De vele beroeps- en amateurgenealogen die regelmatig het archief raadplegen kunnen hun hart ophalen aan twee nieuwe collecties en één uitgewerkte stamboom. Leo Galicia schonk alle afleveringen van *Vlaamse Stam*, het tijdschrift voor familiekunde van de VVF, verschenen tussen januari 1981 en december 2004.

De bruikleenovereenkomst die het stadsbestuur eerder dit jaar afsloot met de Stichting Van Batenborgh, over de collectie historische en genealogische notities van pater Caspar van Basten Batenborgh, behoeft voor de trouwe SALSA!.doc-lezer wellicht weinig verdere uitleg.

David Scheys tenslotte, schonk een cd-rom met daarop de vruchten van jarenlang genealogisch speurwerk naar de stamboom van de familie Scheys, die zowel in Halle als in Leuven haar wortels heeft.

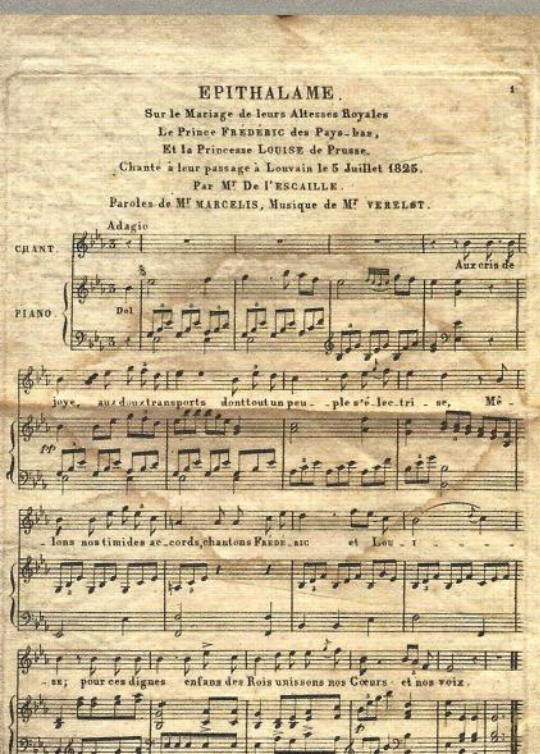
Ontelbare documenten die “voor eeuwig”

bewaard en toegankelijk blijven beletten dat de rijke geschiedenis van de stad vergeten raakt. Foto's en ander beeldmateriaal zijn daarbij enorm belangrijk, want zij brengen die geschiedenis des te meer tot leven. Foto's als harde bewijzen voor wat anders misschien onvoorstelbaar wordt, zoals de verschrikkingen aan het begin van de Eerste Wereldoorlog bijvoorbeeld. Vaak merk je dat toevallige archiefbezoekers schrikken wanneer zij geconfronteerd worden met beelden van hun stad, hun straat en kunnen zij zich zonder moeite in het verleden inleven.

Het archief kocht van Willy Collins vier luchtfoto's aan uit 1914, die letterlijk een haarscherp beeld tonen van de Duitse vernielingen.

Marcel Van Gronsveld, depotverantwoordelijke van het archief, voegde zelf ook nog twee foto's aan de beeldencollectie toe.

Omdat geen enkele stad in één dag gebouwd werd is het onderzoek naar haar evolutie erg gebaat bij vroegere kaarten

Een bruiloftslied voor een

Enkele maanden geleden werd in het stadsarchief van Leuven een onbekende muziekdruk ontdekt: een epithalamium of bruiloftslied geschreven naar aanleiding van een prinsenhuwelijk. Het document zonder plaats van uitgave of naam van een drukker, telt vier pagina's en dateert van 1825.

Frederik Willem Karel (1797–1881), de tweede zoon van Willem I, trad op 21 mei 1825 in Berlijn in het huwelijk met Louise (1808–1870), de dochter van de Pruisische koning. Louise was de zus van de latere Duitse keizer Willem I.

Na hun huwelijk kreeg het prinsenvaar in een aantal Zuid-Nederlandse steden een

hartelijk onthaal. In Leuven was dat op 5 juli 1825; Brussel volgde de dag daarop. De Leuvense kroniekschrijvers Jean-Baptiste Hous en zijn schoonzoon Jacques-Benoît Lameere hebben die ontvangst kleurrijk beschreven. Het jonge echtpaar werd, kort na de middag, aan de Tiensepoort opgewacht door de “gouverneur van de provincie, den heer borgemeester met de heel regering, de heeren van de tribunaels, de heeren van de universiteit alle in voituren” (Hous). Tijdens hun tocht door de stad naar het centrum luidden alle stadsklokken en speelden de beiaarden van de Sint-Pieterskerk en van de Sint-Geertruikerk. De Tiensestraat en de Brusselsestraat waren versierd en op de Grote Markt werden

en plannen. Kadasterkaarten, meer bepaald Popp-kaarten, zijn daarbij een nuttige bron. De Vrienden van het Museum die deze schenking van eenentwintig Popp-kaarten van gemeenten uit de omgeving van Leuven ontvingen, droegen deze over aan het archief. Het gaat om de meeste gemeenten gelegen rond Leuven. Een volledige inventaris is opgenomen in de nieuwsbrief van de Vrienden van het Museum Museumstrip.

Niet alleen een gezicht geven aan de geschiedenis van de stad is hetgeen het archief doet, maar ook aan haar inwoners die hun stempel op het verleden drukten zijn we schatplichtig. Van Jan Staes ontving het archief een kader en een portret van Vital Decoster.

Een andere aanwinst die het archief het afgelopen jaar te beurt viel kwam helemaal vanuit Duitsland. Peter Friesdorf beschikte over een eigentijds verslag van de Leuvense brand van 1914, een boekje geschreven door Dr. Karl Sonnenschein. Hij liet het stadsbestuur per brief weten dat

hij dat graag aan de stad overhandigde.

De belangrijkste aankoop wellicht deed het archief samen met het stedelijk museum in een Leuvense antiekzaak. Met het goederenregister van Plasschaert-Artois werd het archief alweer uitgebreid met een uniek document.

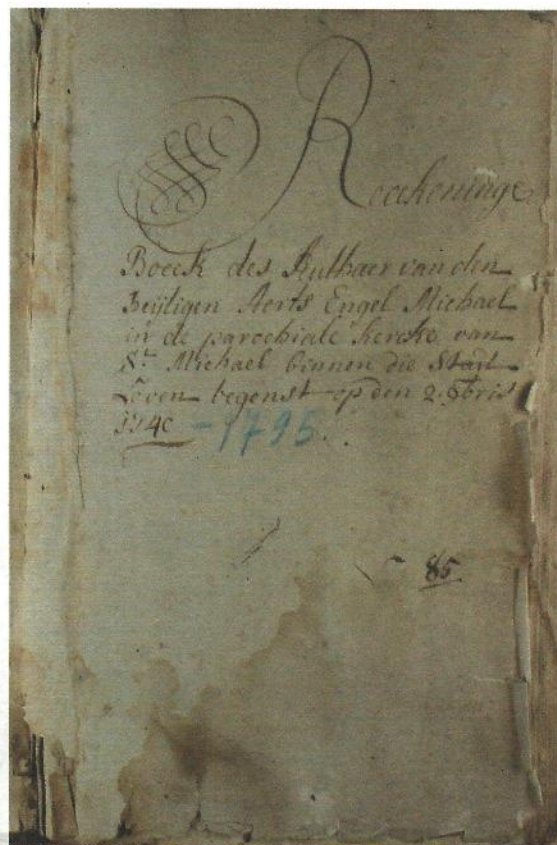
Uniek is evenzeer de chartercollectie, waarvan de zestienhonderd stukken, na restauratie, onder de beste omstandigheden worden bewaard. C. Morias vergrootte deze collectie door respectievelijk een oorkonde van Frans II uit 1793 en van Maria-Theresia uit 1766 in bewaring te geven.

Ook Leuvense instellingen en verenigingen zijn welkom. Het beeld dat we van het Leuven van vroeger hebben zou een stuk enger zijn mocht het archief enkel de stukken van het stadsbestuur kunnen aanbieden. De parochieregisters zijn daar een prachtig voorbeeld van. Toen de Fransen onze gewesten in 1796 annexeerden en het verleden tot Ancien Régime uitriepen, werden deze registers in beslag genomen en aan het stadsarchief toegevoegd. Deze wending van het lot (men had ze immers ook kunnen verbranden!) heeft ervoor gezorgd dat duizenden en duizenden gegevens over dopen, huwelijken en begrafenissen die teruggaan tot in de zestiende eeuw, vandaag de dag door iedereen geraadpleegd kunnen worden. Het voorbije jaar deponeerde de Academie voor het Leuvens dialect haar archief. Documenten hoeven dus niet altijd op even spectaculaire wijze als onder Frans

gezag bij ons terecht te komen, maar komen wel altijd in veilige handen terecht.

Voortaan weet de Leuvenaar wat hem te doen staat bij het leegmaken van de zolder. Archieven worden immers iedere dag opgebouwd. Hetgeen wij vandaag misschien triviaal of onbelangrijk vinden kan voor onze eigen nakomelingen het broodnodige puzzelstukje betekenen om te begripen hoe het leven hier vroeger in de eenentwintigste eeuw was.

ELKE ABBELOOS

prinsenvaar

“verscheyde fraeye stukken” uitgevoerd en was er een “estraede opgerigt waerop eene groote menigte schoon gekleede dammen plaats hadden genomen, hetgeen eenen verukkelijken oogslag opleverde” (Lameere).

's Avonds om zes uur was er een gratis spektakel in de Frascatizaal, gelegen in de Bondgenotenlaan, ter hoogte van het huidige Passe-Partout-kantoor.

Waar het bewuste epithalamium werd vertolkt, staat nergens vermeld. Het lied, in mi mol groot, is geschreven voor een hoge mannenstem, afgewisseld met een driestemmig (mannen)koor en met pianobegeleiding.

In de titel prijken de namen van de tekstdichter, de componist en de vertolker. De voornamen ontbreken, wat de identificatie bemoeilijkt. Het is niet onmogelijk dat “Mr. Marcelis”, de tekstdichter, verwijst naar Petrus Josephus Marcelis (1763–1823), notaris en stadssecretaris. “Mr. Verelst” zou vereenzelvigd kunnen worden met Pierre-Jean Ver Elst (1793–1858), een Mechels componist die muziekstukken heeft uitgegeven bij Schott te Brussel. “Mr. De l’Escaille”, de zanger, zou wel eens Emmanuel-Louis-Michel De l’Escaille kunnen zijn die op 16 augustus 1808 in Sint-Joris-Weert meier is geworden en die in september 1817 vermeld staat als schepen van Leuven.

De Franse liedtekst, vier strofen met refrain, is een verheerlijking van het jonge

prinsenvaar en vooral van de bruid “Louise par ce beau lien, protectrice de l’indigence, s’associe au noble soutien de la publique bienfaisance” van het huis van Nassau “félicitons notre patrie de voir s’accroître parmi nous des Nassau la race chérie”, en van koning Willem I. Zes jaar later was Frederik Willem Karel, zij het dan in totaal andere omstandigheden, terug in Leuven. Op zaterdag 13 augustus 1831, één dag na de beëindiging van de Tiendaagse Veldtocht, stond de stad, weliswaar voor één dag, opnieuw onder Hollands bestuur. Maar dat verhaal kunt u lezen in de nieuwe publicatie “175 jaar onafhankelijkheid van België”, die in 2006 in Leuven zal verschijnen.

GILBERT HUYBENS

praktische informatie

Salsa! vzw
Samen Actief voor het
Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel
Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

www.leuven.be/salsa

Bestuursleden

Gustaaf Janssens (voorzitter),
Jan Caluwaerts (ondervoorzitter),
Bieke Jorissen (secretaris),
Mark Mellaerts (penningmeester),
Gilbert Huybens (Public Relations)

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 10 (voor gewone leden) of
€ 25 (voor steunende leden)
op volgend rekening nummer:
068-2420772-67

Dit lidgeld omvat de driemaandelijkse
nieuwsbrief, een gunsttarief bij
publicaties en gratis toegang tot
de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archieff@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag: 9.00 tot 20.00 u
Woensdag–donderdag: 9.00 tot 17.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 16.00 u

Salsa!.doc

C O L O F O N

is een driemaandelijkse nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens stadsarchief.

Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Redactie
Elke Abbeloos,
Marika Ceunen

Redactieadres
Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever
Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87
3000 Leuven

Foto's
Bieke Jorissen,
Stadsarchief Leuven

Druk en vormgeving
Leën Offsetdruk | Hasselt

Activiteiten van SALSA! vzw

Van 2 februari tot september 2006 herdenkt de stad Leuven op verschillende momenten de strijd voor de Belgische onafhankelijkheid. De focus ligt hierbij vooral op het jaar 1831 omdat dat jaar voor Leuven historisch van groot belang was. Op 12 augustus 1831 werd immers de slag bij Leuven (Tiendaagse Veldtocht) beëindigd en de Vrede van Pellenberg getekend.

Het startschot wordt gegeven op 2 februari 2006 met de plaatsing van twee nieuwe beelden van Willem I en Leopold I in de stadhuisgevel (kant Naamsestraat), de opening van de tentoonstelling "Broedertwist. De constructie van de Belgische en Nederlandse identiteit" in het stedelijk museum Vander Kelen-Mertens en een concert in de stadsschouwburg met werken van de Leuvense toondichters Charles de Bériot, Arthur De Greef en Albert Delvaux.

Op woensdag 22 februari 2006 om 20.00 uur is er naar aanleiding van de tentoonstelling in het museum een nocturne voorzien voor de SALSA!-leden. De rondleiding zal verzorgd worden door archivaris Piet Veldeman. De volksmuziekgroep Limbrant zorgt voor de muzikale omlijsting en wordt bijgestaan door woordkunstenaar Jos Stroobants.

Vooraf inschrijven gewenst via mail naar elke.abelloos@leuven.be of telefonisch op 016 300 869.

